

TAINA SFÂNTULUI MASLU ÎN PRIMA PERIOADĂ PATRISTICĂ

ALEXANDRU HRAB

Introducere

Boala nu poate fi negată. Este o realitate care în zilele noastre cuprinde tot mai mulți semeni. Pornind de la îmbolnăvirea sufletului, omul ajunge pas cu pas la boala trupului. Pentru că „omul ca făptură psiho-fizică, unește în sine suferințele trupești cu cele sufletești. Prin trupul său material el este legat de natură, de cosmos, iar prin suflet este legat de Dumnezeu, este înrudit cu Dumnezeu”¹, de aceea pentru a vindeca aceste suferințe Biserica se folosește de Taina Sfântului Maslu. Conform definiției „Maslul este Taina prin care creștinul bolnav, uns cu untdelemn sfințit, dobândește, cu rugăciunile preoților, harul vindecării de boli trupești și iertare de păcate”² astfel vedem din definiție că prin această Taină ni se arată imensa iubire a lui Dumnezeu, care prin rugăciunile preoților dă sănătate trupului omenesc, pentru a putea să-și lucreze mânuirea. Și chiar dacă tămăduirea trupească, nu vine imediat fie din cauza nevredniciei, fie din planul lui Dumnezeu, Harul Tainei Sfântului Maslu aduce ușurare, mângâiere și întărire bolnavului în purtarea cu vrednicie a bolii și iertarea păcatelor.

Biserica Ortodoxă Română prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, nu a rămas indiferentă față de suferința umană, dedicând anul 2012 acestei Taine a vindecării trupești și sufletești. Grijă Bisericii s-a arătat prin târnosirea unor bisericii aparținătoare spitalelor, prin cercetarea celor aflați în suferință, prin organizarea de conferință și simpozioane toate având ca temă Taina Sfântului Maslu. De asemenea s-a urmărit ca prin programele catehetice destinate copiilor: „Hristos împărtășit copiilor” și „Alege Școala”, aceștia să fie atenți la suferința semenilor lor.

Grijă Bisericii s-a arătat și prin cărțile apărute la editurile Patriarhiei Române dintre care credem că merită amintite și nu doar amintite ci și lecturate atât de preoți, de medici, de profesorii de religie, de studenții teologi, cât și de toți cei care se apleacă spre suferința semenilor. Amintim astfel de: Taina Sfântului Maslu,

¹ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Dogmatica*, vol. I, București, 1978, p. 388.

² Arhimandrit Cleopa Ilie, *Călăuză în Crediința Ortodoxă*, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători Neamț, 2007, p. 307.

îndrumător teologic, Liturgic și pastoral, editura Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogeiei, București, 2012, Jean-Claude Larchet, Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat, în pace, traducere din limba franceză de Marinela Bojin, editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2012, Pr. Prof. Stanley S. Harakas, Despre viață și mântuire, Tâlcuiri la lecturile biblice din Slujba Sfântului Maslu, traducere din engleză de Prof. Paul Bălan, editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2012, de asemenea nu poate fi trecută cu vederea nici lucrarea Părintelui medic Cornel Jupâneanț, Taina Sfântului Maslu - o interpretare teologică și medicală, editura Diecezană Caransebeș, 2012 și nu în ultimul rând, deși nu a apărut în anul 2012, dar merită amintită și studiată este cartea domnului profesor Dr. Paul Meyendorff, Taina Sfântului Maslu, traducere, prefață și note Cezar Login, editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011.

Pe lângă acestea grija Bisericii din România pentru cei aflați în suferință a culminat prin aducerea în România de Sărbătoarea Ocrotitorului Bucureștilor, Sfântul Dimitrie Basarabov, a moaștelor Sfântului Ierarh Nectarie Taumaturgul din Eghina, cunoscut ca mare tămăduitor al celor aflați în boli grele.

Taina Sfântului Maslu în secolele I-III

Pornind de la cele de mai sus se cuvine ca atunci când ne gândim la Taina Sfântului Maslu sau Taina Untdelemnului binecuvântat³, să acordăm o atenție deosebită existenței ei în primele trei secole de creștinism, mai ales în situația curentă, când cultele protestante și neoprotestante nu o consideră Taină, ci doar o harismă limitată la Perioada Apostolică și când de multe ori din lipsa unei cateheze, membrii Bisericii noastre au ajuns să participe mai mult la săvârșirea Tainei Sfântului Maslu, decât la Sfânta Liturghie, care ar trebui să devină centrul celorlalte Taine.

Într-un alt articol anterior⁴ aminteam pe scurt de existența acestei Taine în Prima perioadă patristică, începând cu trimiterea la propovăduire a Apostolilor, de aceea într-o timidă încercare, am considerat că este de folos să fie dezvoltate acele rânduri, fără a avea pretenția să se ridice la nivelul studiilor amintite mai sus.

Citându-l pe Paul Meyendorff: „deși avem puține mărturii privind modul în care această slujire era îndeplinită în Biserica primară”⁵, credem că suntem îndreptățiți să recunoaștem că are dreptate. Însă cu toate că aceste mărturii se găsesc foarte dificil, am considerat că este necesar să fie prezentate câteva dintre ele.

³ Nume acordat acestei Taine de teologul Nenad S. Miloșevici, în lucrarea sa, *Dumnezeiască Liturghie-centrul cultului în Ortodoxie, legătura indisolubilă a Sfintelor Taine cu Dumnezeiasca Euharistie*, apărută la editura Deisis sub traducerea părintelui profesor Ioan Ică Senior, în luna octombrie, 2012.

⁴ Este vorba de articolul *Suferința fizică în gândirea Sfântului Ioan Gură de Aur*, apărut în revista *Altarul Banatului*, nr. 7-9, lunile iulie-septembrie 2012, anul XXIII (LXII), p. 50-57.

⁵ Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, Traducere, prefață și note de Cezar Login, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 42.

Poate că nu e cea mai importantă dovadă, dar de o deosebită valoare istorică este precizată de profesorul N. Grosu care afirmă că: „monofiziții și nestorienii au păstrat și au practicat această taină, paralelism care demonstrează existența ei încă de la începuturile Bisericii”⁶. Dar pe lângă această mărturie, sunt mărturiile date de rugăciunile pentru sfințirea untdelemnului și pentru bolnavi care erau rostite imediat după rugăciunea Anaforalei, alături de rugăciuni pentru sfințirea apei⁷. De aici putem trage concluzia simplă că Sfânta Liturghie era centrul vieții creștine, centrul tuturor Tainelor⁸.

Din nou întorcându-ne la afirmațiile lui Paul Meyendorff: „cea mai veche mărturie păstrată cu privire la untdelemnul vindecării se găsește în Tradiția Apostolică(sec. III)”⁹. Astfel în „versiunea egipteană, lucrare datând din sec. II, se găsește o scurtă rugăciune de binecuvântare a untdelemnului care dă celor care vor gusta din el putere și sănătate celor care-l vor utiliza”¹⁰. Această rugăciune scurtă luată odată cu afirmația: „dacă aduce cineva drept ofrandă untdelemn, [episcopul] să mulțumească în aceeași ordine ca și la pâine și vin. Să mulțumească însă nu spunând aceleași cuvinte, ci în același sens astfel: «Ca sfințind acest ulei, să dai, Dumnezeuule, sănătate celor ce se ung cu el și gustă din el. Așa cum ai uns împărați, preoți și profeți, tot așa să dea tuturor celor ce gustă din el și se folosesc de el întărire și sănătate»”¹¹, ne trimite direct la constatarea că Taina vindecării era săvârșită odată cu Sfânta Liturghie.

Această rugăciune va fi dezvoltată în Constituțiile Apostolice, (sec. IV) cu singura excepție că în rugăciune apare și sfințirea apei, așa cum se spune în Cartea a VIII-a, 29: „Episcopul să binecuvinteze apa sau untdelemnul. Dacă nu este însă de față, să binecuvinteze preotul, fiind de față diaconul”¹². După ce binecuvintează rostește rugăciunea: „Doamne Savaot, Dumnezeuul puterilor, Creatorul apelor și dătătorul untdelemnului, îndură-te iubitorule de oameni, Cel ce ai dat apă spre băut prin Hristosul tău, sfințește apa aceasta și untdelemnul în numele aceluia sau aceleia, care le-a adus și dă putere lucrătoare, spre păstrarea sănătății, spre vindecarea bolilor, spre gonirea demonilor, spre îndepărtarea a toată cursa, prin Hristos, nădejdea noastră

⁶ Prof. N. Grosu, *Taina Sfântului Maslu*, în *Ortodoxia*, XXXI, Nr. 3-4, 1979, p. 559.

⁷ Petru Pruteanu, *Slujba Sfântului Maslu: istorie și actualitate*, în *Altarul Reîntregiri*, Anul XV, Nr. 2, 2010, p. 225.

⁸ De ajutor în studiul nostru referitor la Taina Sfântului Maslu este cartea, amintită într-o altă notă, a lui Nenad S. Miloșevici, în lucrarea sa, *Dumnezeiască Liturghie-centrul cultului în Ortodoxie, legătura indisolubilă a Sfințelor Taine cu Dumnezeiasca Euharistie*, apărută la editura Deisis sub traducerea părintelui profesor Ioan Ică Senior, în luna octombrie, 2012, care între paginile 153-183, analizează istoria Tainei vindecării și raportarea ei la Sfânta Liturghie.

⁹ Paul Meyendorff, *op. cit.*, p. 36.

¹⁰ Diac. asist. Vasile Răducă, *Taina Sfântului Maslu în viața creștinului*, în *Biserica Ortodoxă Română*, CVII, nr. 7-10, 1989, p. 178.

¹¹ *Tradiția Apostolică V (Canonul Ortodoxiei)*, Editura Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008 p. 575), apud Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, Traducere, prefață și note de Cezar Login, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 36.

¹² Diac. asist. Vasile Răducă, *op. cit.*, p. 178.

(I Timotei 1,1) cu care Ție se cuvine slavă, cinste și închinăciune, împreună și Sfântului Duh, în veci, Amin¹³. Analizând puțin această rugăciune, observăm că exista credința în puterea apei sfințite și a untdelemnului, astfel putem spune că, erau aduse ca o jertfă și un lucru mai important, se cerea prin ele păstrarea sănătății, vindecarea bolilor, dar și alungarea demonilor. Tot din această rugăciune putem vedea că era rostită de preoți sau episcopi în numele persoanei care avea probleme. De aici rezultă clar credința în preoți ca mijlocitori, de asemenea reiese că și ungerea bolnavilor era administrată doar de preoți sau episcopi.

Pe lângă cele două rugăciuni amintite mai sus, există o rugăciune mai complexă de sfințire a untdelemnului, care ni se păstrează în colecția de rugăciuni cunoscută sub numele de Evhologhionul lui Serapion, de la începutul secolului IV, operă care aparține episcopului Serapion din Thmuis, adormit pe la anul 360. „Colecția cuprinde trei rugăciuni de binecuvântare a untdelemnului: una pentru untdelemnul și apa oferite de credincioși la Euharistie, o a doua pentru Marele Mir baptismal, iar a treia pentru untdelemnul vindecării¹⁴. În prima rugăciunea de la Euharistie, pentru apă și untdelemn, cunoscută sub numele de „Rugăciunea pentru cei cărora li se administrează ungerea¹⁵ se spune: „Binecuvântăm prin Numele Unuia-Născut al Tău, Iisus Hristos, aceste făpturi; numim peste această apă și acest untdelemn Numele Celui ce a pătimit, a fost răstignit, a înviat și șade de-a dreapta Celui Nefăcut. Dăruiește acestor făpturi o putere tămăduitoare, ca prin băutura ei și ungerea lui să ne slobozim de orice demon și orice boală și împărțășirea de aceste făpturi să se facă leac tămăduitor și leac de izbăvire în Numele Unuia-Născut al tău, Iisus Hristos, prin Care Ție se cuvine puterea în Duhul Sfânt în toți vecii vecilor. Amin¹⁶. Observăm, încă din această primă rugăciune, că se cere ca untdelemnul să se facă leac tămăduitor și de izbăvire cu puterea Mântuitorului Iisus Hristos, de asemenea și o cerere foarte importantă este vindecarea de orice boală, prin care putem înțelege fie sufletească, fie trupească, și de asemenea se cere alungarea demonilor.

Rugăciunea a treia, rugăciunea propriu zisă pentru untdelemnul vindecării, cea mai complexă și mai amplă, reprezintă dovada sigură a Tainei Sfântului Maslu și totodată clarifică și scopul rânduiei. De asemenea din rugăciune aflăm că untdelemnul se putea consuma, nefiind folosit doar pentru ungere, iar pe lângă sănătatea trupească se cerea și vindecarea sufletească, adică iertarea păcatelor. Redăm textul rugăciunii pentru a ne face o idee despre credința acelor timpuri: „Te chemăm pe Tine, Cel ce ai toată puterea și stăpânirea, Mântuitorul tuturor oamenilor, Tatăl Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și ne rugăm să trimiți din ceruri peste acest untdelemn o putere tămăduitoare, ca să fie pentru cei

¹³ *Ibidem*, p. 178.

¹⁴ Paul Meyendorff, *op. cit.*, p. 37.

¹⁵ Diac. asist. Vasile Răducă, *op. cit.*, p. 178;

¹⁶ Serapion, Episcop de Thmuis în Egiptul de jos, *Evhologhionul lui Serapion*, rugăciunea 29 (Canonul ortodoxiei, p. 873) apud Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, Traducere, prefață și note de Cezar Login, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 38.

ce se ung sau gustă din aceste făpturi ale Tale spre depărtarea a toată boala și neputința, spre antidot al oricărui demon, spre izgonirea oricărui duh necurat, spre alungarea oricărei fierbințeli și tremur și a oricărei neputințe, spre har bun și spre iertarea păcatelor, spre leac al vieții și mântuirii, spre înzdrăvenire desăvârșită. Să se teamă, Stăpâne, orice lucrare satanică, orice demon, orice sfat al celui potrivnic, orice lovitură, orice bici, orice durere, orice chin, nălucire, clătinare sau umbră rea de Numele Tău sfânt pe care l-am chemat acum, și de Numele Unuia-Născut, și să se depărteze de la cele dinăuntru și din afara robilor Tăi aceștia; ca să slăvească Numele lui Iisus Hristos, Care s-a răstignit pentru noi și a înviat, și a luat asupra Lui bolile și neputințele noastre și va veni să judece vii și morții. Că prin El Ți se cuvine slava și puterea în Duhul Sfânt în toți vecii vecilor. Amin¹⁷.

Dacă rugăciunile amintite mai sus, nu ne arată altceva decât importanța pe care Biserica a acordat-o tămăduirii oamenilor, atât de bolile trupești, cât și de cele sufletești. Ele nefiind altceva decât dovada care arată că ungerea cu untdelemn nu era o simplă ungere datorată proprietăților untdelemnului, ci o lucrare văzută a lui Hristos prin care untdelemnul primește și proprietăți ale Harului lui Dumnezeu iată că mărturii despre Taina vindecării găsim și în alte scrieri.

Amintim o primă mărturie indirectă la Sfântul Irineu din Lyon care vorbește în opera sa, *Adversus Haereses I*, 21, despre gnostici care parodiau sau încercau să practice și ei această Taină. Sfântul Irineu afirma: „alții obcinuesc (obișnuiesc, n.n.) să răscumpere pe cei ce sunt aproape de sfârșitul vieții, turnându-le pe cap untdelemn amestecat cu apă. Alții le toarnă mir cu apă, rostind chemarea comună, ca să facă inaccesibili și nevăzuți de prea înaltele începătorii și puteri și ca omul lăuntric să treacă nevăzut, lăsând trupul în lumea creată, iar sufletul prezentându-l lui Demiurg¹⁸. Sfântul Irineu ne vorbește despre gnostici care imitându-i pe creștini, folosind formule rostite de aceștia pentru sfințirea untdelemnului și a apei, îi cer Demiurgului, pentru membrii lor, în apropierea morții ca trupurile să rămână în lumea creată, iar sufletul să fie prezentat înaintea Demiurgului.

O altă mărturie despre această Taină ne este dată de Origen, care spunea: „mai există și o a șaptea iertare, dură și încordată, prin pocăință, când păcătosul își spală așternutul său în lacrimi, iar lacrimile i se fac pâini, ziua și noaptea, când nu roșește [nu se rușinează] a arăta preotului Domnului păcatul și a cere leac... În aceasta se împlinește și ceea ce spune apostolul Iacov: «Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui»¹⁹. Deși această mărturie este indirectă, deducem din ea că exista credința în faptul că bolile vin din urma păcatului și ca

¹⁷ *Ibidem*, Rugăciunea 33, p. 38.

¹⁸ Preotul Ioan Mihălcescu, *Sfânta Taină a Sfântului Maslu*, în *Biserica Ortodoxă Română*, XLVI, Nr.5, 1928, p. 389.

¹⁹ Origen, *Omilii și adnotări la Levitic*, 2, traducere în românește de A. Muraru, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 81.

să fie tămăduite este nevoie de pocăință. De această dată ni se pune în față, Taina Pocăinței alături de Taina Ungerii bolnavilor, dar trebuie știut că Origen face o distincție clară între Taina Pocăinței și a Sfântului Maslu pentru că spune „fiecare suflet are trebuință de untdelemnul milostivirii divine și nimeni nu poate părăsi această viață dacă nu va fi cu el untdelemnul îndurării cerești”²⁰. Ca să înțelegem mai bine chiar dacă creștinii se vindecă prin Taina Sfântului Maslu, pentru a ajunge la Hristos au nevoie de Taina Pocăinței.

O dovadă se păstrează și de la Aphraates un sfânt siriac de la începutul secolului IV care spune despre ungerea bolnavilor „taină de viață dătătoare care revarsă desăvârșire asupra creștinilor, preoților, împăraților și proorocilor, care aduce lumină în întuneric, unge bolnavii și îi întoarce pe cei aflați în pocăință”²¹. Mărturia lui Aphraates aduce în atenție că untdelemnul era folosit la ungerea preoților, împăraților și proorocilor în Legea Veche, este acum folosit cu putere divină asupra bolnavilor, aducându-le vindecare și de asemenea pe lângă vindecările trupești, Aphraates vorbește și despre iertarea păcatelor, deci de vindecările sufletești.

Concluzii

Cu toate că din prima perioadă patristică mărturiile care ni se păstrează în legătura cu Taina ungerii bolnavilor pentru vindecare, sunt foarte puține, iar noi nu am descoperit decât câteva rugăciuni și trei mărturii ale părinților și scriitorilor bisericești, ele constituie adevărate dovezi ale modului în care Biserica s-a ocupat de bolnavi, atât trupește, cât și sufletește. Este bine de reținut că rugăciunile pentru sfințirea untdelemnului erau rostite în cadrul Sfintei Liturghii, de aici putem deduce că și ungerea bolnavilor se realiza imediat după terminarea slujbei, iar pentru cei care nu puteau ajunge la slujbă, untdelemnul era dus acasă de cineva din rudele bolnavului, păstrat ca un medicament cu care era uns cel bolnav sau din care consuma, până se însănătoșea sau trecea spre veșnicie.

Un lucru foarte important este că această ungere are o legătură strânsă cu pocăința și chiar rugăciunile rostite la sfințirea untdelemnului, cer iertarea păcatelor și reversarea milei lui Dumnezeu, până și alungarea demonilor.

Ceea ce trebuie să reținem la final este „că mulțimea rugăciunilor și a textelor biblice din slujba Sfântului Maslu arată grija sporită acordată de Biserică celor bolnavi, prin rugăciune comunitară intensă și amplă. În același timp, bogăția duhovnicească a slujbei descoperă Taina Ungerii Tămăduitoare ca fiind o lucrare pastorală și misionară a Bisericii lui Hristos”²².

²⁰ *Ibidem*, 2, 2.

²¹ Aphraates, *Demonstratio* 23, 2, apud Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, Traducere, prefață și note de Cezar Login, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 41.

²² †Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Preoții se roagă, medicii tratează, însă Dumnezeu dăruiește vindecarea*, http://www.basilica.ro/ro/stiripatriarhie/bpreotii_se_roaga_medicii_trateaza_insa_dumnezeu_daruiestevindecareab_5536.htm, 16.05.2012.